

Da bi čovjek bio nastavnik, mora imati vjeru. Običnom laiku ta se riječ može činiti iznenađujućom. To je ipak točan izraz, onaj koji se upotrebljava u zvanju. Treba vjerovati u ono što se podučava, treba vjerovati u budućnost, u kulturu, u napredak, u pravdu. Samo misionari su pravi nastavnici. Takvi misionari bili su oni dobri učitelji, naši prethodnici. Oni su imali čvrstu vjeru u čovjeka, u svoju misiju. Oni su plivali u sigurnosti, jer za njih su se svi participi perfekta uvijek jednako slagali i nikako drukčije. Oni su imali vjeru. Sa svoje katedre, bez metode i bez kićenosti, raspletali su svoje znanje, koje nitko nije opovrgavao. Diktirali su svoja predavanja spokojno, prema principu spojenih posuda. Nije bilo važno da li ispred njih sjedi deset, dvadeset, trideset ili pedeset učenika. Moglo ih je biti i dvije stotine. U tom slučaju, oni bi samo malo podigli glas. Što se tiče pedagogije, jedino je bilo važno da disciplina vlada do zadnjeg reda klupa. Djeci su govorili »Gospodin« i »Gospođica«. »Gospodine, molim vas, izvolite nam pročitati ovaj tekst.« Mladić je to izvršavao dobro, ili lošije, uz pohvalu, ili blagi ukor magistra. Odgovarao je pred pločom, nije nikad postavljao nijedno pitanje.

Na satu engleskog jezika, još ne tako davno, jedino što se radilo bilo je čitanje — prevođenje: ziz iz ze classroume — to je razred. Nitko nije bio iscrpljen, ni učenik ni učitelj.

I tako se učilo engleski sedam godina, a da nitko nije progovorio nijedne samostalne rečenice. A da li je to važno? Zašto bi se moralo znati govoriti? S kim? Nije postojao nikakav razlog da bi se čovjek morao znati izražavati na engleskome, ima tome tek dvadeset godina. Nije se putovalo, filmovi nisu bili titlovani, nije bilo pop-glazbe. Da je i neki mladić govorio tečno engleski nakon završene mature, on bi to sigurno bio zaboravio nekoliko godina kasnije. Strani jezik se zaboravlja, treba ga stalno vježbati, čak i materinski jezik. Nekada bi se smatralo apsurdnim učiti učenike govoriti u razredu. Interes je bio drugdje, u intelektualnoj »gimnastici« što je zahtijeva svaki prijevod. A konačni interes bio je u produbljanju vlastitog jezika.

Sada smo postali podružnica Wall Streeta, kupamo se u anglo-saksonskom. Već nam prodaju proizvode koji nose upute samo na engleskom. Svi električni aparati imaju upute ON — OFF, umjesto UPALI — UGASI.

Naravno, treba učiti jezik, i dobro ga učiti. Nije više moguće studirati bilo koju disciplinu a da se ne poznaje strani jezik. Ne može se čovjek čak ni baviti prodajom mješovite robe na veliko ako ne poznaje strani jezik. Prema tome, profesori su se morali promijeniti, govoriti kao gramofonske ploče. Dobili smo točno određenu funkciju, nad kojom bdije CIA predreklamskih prodavača: mi njima pripremamo teren. Mi metemo otpore izpred koraka međunarodnih trgovaca, tako da nitko nebi bio šokiran njihovim novim grafizmima. Međutim bit je u ovome: da bismo izvršavali taj novi zadatak, sank-

¹ Ovih nekoliko odlomaka prevedeno je iz knjige *Je suis comme une truie qui doute*, Claudea Dunetona, suvremenoga francuskoga pisca. Rođen 1925. godine, C. Duneton je bio dvadesetak godina profesor francuskog i engleskog jezika u raznim srednjim školama. *Je suis comme une truie qui doute* jest roman biografskog karaktera, izdan 1976, Edition Seuil. Naslov prevedenim odlomcima dao je prevodilac.

cioniran još usmenim ispitima, zadržali smo iste strukture: četiri zida, ploču, kreu, dvije ruke, dvije noge i trideset i pet učenika ispred sebe! Neka se novi profa sad snađe! Neka mu se oznoji košulja u patetičnoj borbi sučelice s razredom, s vjetrom panike u pramac. Nije ni čudo što dobije hunjavicu. Neka izostane. Mirna i spokojna pravila gramatike nadomjestila je luđačka gestikulacija koja dovodi do smalaksalosti. Od nekadašnjeg misionara profesor je postao borac!

Svi stručnjaci znaju da bi trebalo promijeniti uvjete rada: male skupine od osam učenika, svaki dan po dvadeset minuta nastave, brdo pomagala, sve stvari koje predmjevaju sveukupnu reorganizaciju kadrova. Danas se može naučiti jedan jezik u šest mjeseci — ako se to želi — ako treba — a groteskno je provoditi godine i sate za vrijeme kojih se želi pod svaku cijenu privući pažnja učenika. I to samo zato da bi izgledalo da tobože govore. Jer, konačno, oni koji žele stvarno naučiti engleski, a takvih ima sve više, to su oni čiji roditelji mogu sebi dopustiti da ih pošalju preko praznika u Englesku ili Ameriku. A vi govorite o jednakosti mogućnosti!

Ne da mi se danas ući u cirkus. Prije deset godina — a u tome je razlika — strastveno sam volio tu igru: uspostavljanje kontakta, šumu podignutih ruku, metež smiješaka, pitanja koja su frcala... *Please Sir!* ... Zaista, ne mogu se više tako prurušavati, zabavljati taj mali svijet. Stanovitih jutara više bih volio sjeći drva, ili možda tovariti kamion konzervama i voziti ga nekamo, stotinu kilometara daleko. I to je teško, ali nije isto. Sve, samo ne onih trideset malih pijavica koje će me primorati da plešem pred njima, da budem supermen šarma po narudžbi.

Meni se ne da biti šarmantan sve do podne, oduševljivati tridesetero dječurlije, računajući i one iz starijih razreda, i one koji dolaze iz novih naselja. Nicole, čiji se otac vratio jučer pijan kući, i Patricia, koji je morao slušati kako urliče njegov brat ... i sve one koji sanjare o motociklu sa 200 km na sat, i one koji sanjare o ljubičicama u kutu neke živice, i one koji se pipaju, i one koji se ne pipaju...

I njima tumačiti kako treba uočiti razliku između upotrebe preterita i perfekta! Ne želim ponovo tu groznicu, tu lažnu marnost, tu lažnu sposobnost, taj drugi ja. Pa to je muka, toliko se promijeniti. Ja želim biti ja, vježbati svoje mišiće ili svoju glavu, ali biti ja.

Netko će mi reći: tko vas sili da tako plešete? Imao sam profesore koji nisu plesali kao ja. Koji su čak bili vrlo ozbiljni, impozantni, sa svojim načalima na svojoj katedri. Boga mi! Ali doba »Sjednite, otvorite knjige na toj i toj stranici i niti pis!«, rekao sam već da tako više ne ide. Sigurno je da se takav profa manje uzbuđivao. Ujutro, loše volje, zadao bi odmah zadaću. Nadzirao je čitav sat. Uzeo bi knjigu i zaboravio na mnoštvo. Samo mali pogled naokolo i »Pst, pst... , vi tamo!« s vremena na vrijeme.

Najsmješnije je što sam se upravo ja snažno borio da se to promijeni. Bio sam među prvima koji su upotrebljavali metodu Richards i Hall u slikama. Ja sam bio neobuzdan propagator. Očekujući nešto bolje, potpunu kino-predstavu. Naučio sam rukovati magnetofonom, stresao sam nekadašnju apatiju, borio sam se za usmene ispite. Treba da djeca uče strani jezik, ne liste riječi bez veze. Stoljeće se izmijenilo. Bili smo moderni. Grmili smo protiv starih baba koje su se zaintačile da se uče pravila slaganja: *for, since, ago*. Mi smo se bacili u strukture, izmišljali smo ih, sve u govornom jeziku: uspoređivanja s magnetofonskim vrpčama, lakoća intonacije, modulacije... Raz-

bijao sam tikvu danima i noćima, čitave sedmice. Audiovizuelna pedagogija. Ushitio sam učenike! I to dobre! Sjajne! Brbljali su kao galski prinčevi! Izgladio sam uzlazne i silazne intonacije, ispravio loše, izvježbao sam ih u defektivnim glagolima, učvrstio ekvivalente. A što je ostalo od svega toga? Od više od dvije tisuće učenika, dvoje ili troje se služe engleskim jezikom u zvanju, ili u životu. Među brodolomcima na našim svečanostima sâm sam. Čini mi se da je još jedna djevojka postala profesor, a neka druga je zaposlena u međunarodnom sekretarijatu. To je otprilike sve u petnaestak godina. Nemam čak nijedne stjuardese, pa to je strašno! Pa ipak je bilo djevojaka koje su me slušale samo zbog toga, koje su učile engleski s jednim okom na nebu, sanjajući o čudesnim putovanjima, a s drugim uperenim u mene. Naravno, zbog toga ih je zaboljela glava! Postale su bolničarke, odgajateljice, tajnice, prodavačice. . .

Dječaci imaju zanimanja, kakva — takva. Oni su sve zaboravili od naših bakanalija. I kad bi slučajno morali znati engleski, zbog nekog zvanja, onda bi, kao i svi ostali, kupili metodu »Asimil«, nekoliko ploča i za šest mjeseci znali bi isto toliko.

Kadikad, prije nego započinjem ples, postavljam sebi pitanje konačnosti svega toga. Ne smijem se pitati. Pitanja su ubojita. Isto što, na primjer, reći sam sebi da neki stroj radi isto tako dobro kao i ja. I bolje. I za kraće vrijeme. A da ne oznoji ni jednu košulju. Postoje savršene kabine za tu vrstu kićenosti, magnetofonske vrpce, slušalice . . . i još k tome film.

Netko će mi reći: Stani, a fenomen kulture? A intelektualno obogaćivanje, koje se rađa usporedbom dvaju živih jezika, dviju kultura? Glupost! Pa upravo se ništa više ne uspoređuje. Više se ne kreše jezik o jezik, mi ih dijelimo. A što oni zapravo znaju od engleskog, nakon svih tih godina napora, izuzevši sve iznimke? Ne znaju čak ni čitati novine na engleskom jeziku, ne znaju čitati krimić, praktički ne znaju ništa. Nakon svih tih ludih sati, recimo da u najboljem slučaju znaju pitati za put u zemlju u koju nikad neće doći. Pitati da, ali ne uvijek i razumijeti odgovor. Vidimo u Londonu na koji se način informiraju te turističke grupe.

Ja sasvim sigurno nisam od onih koji će nijekati važnost učenja stranih jezika. Mene su ti jezici odviše toga naučili. Svi jezici su »jezici kulture« ako im se zna pristupiti i ako se riječi kultura da dublji smisao nego »neiscrпно vrelo odlomaka izabranih tekstova«.

prevela Ivana Batušić